

מסורת הש"ס

המביא גם פרק שני גיטין

י"א.

עין משפט
נר מצוה

ל א מ"י פ"ד מהל'
גירוסין הלכה א סמג
ע"ש נ טו"ש"ע אה"ע סימן
קכ"ט ס"ף א:
ל"א ב מ"י שם הלכה ג
סמג שם טו"ש"ע
אה"ע סימן קכ"ט ס"ף ב
ג [מ"י פ"א מהל' גירוסין
הלכה ו]:
ל"ב ד מ"י וסמג שם
טו"ש"ע אה"ע סימן
קכ"ט ס"ף ג:
ל"ג ה מ"י שם הלכה א
טו"ש"ע שם ס"ף ב:
ל"ד ו ז מ"י פ"א פ"א
מלכות שבת הלכ'
טו סמג לא"ן סה:
ל"ה ט מ"י פ"ד מהל'
גירוסין הלכה א סמג
ע"ש נ טו"ש"ע אה"ע סימן
קכ"ט ס"ף ד בהג"ה:
ל"ו י מ"י שם הלכה ב
טו"ש"ע שם ס"ף ג:
ל"ז כ מ"י פ"א מהל'
גירוסין הלכה א
סמג שם טו"ש"ע אה"ע
סימן קל ס"ף טו:
ל"ח ל מ"י שם ופ"ד
מהל' מלוה וזהו
הלכה ו סמג ו ש"י לז
טו"ש"ע ח"מ פ"א מה ס"ף
ד:

(א) נכסיה ט. שבת מה. מה
ו. ט. (ב) פ"א רוסה
(ג) נשי' מו"ל לקמן א:
ד"ה על ע"ה. (ד) שבת קד:
מגילה י. (ה) שבת קד:
(ו) נשי' מוספות חולין קב:
ד"ה עור הלאה וכו' ופ"ן
(ז) [לקמן מ"א].
(ח) ע"י נשל דף ט: מ"ה:
מקריעין. (ט) [לקמן כא]:
(י) [ומשמיר אותו. רש"י,]
(יא) [מ"ל מילין]. (יב) פי
קס"ה. (יג) ד"ה מגילה,
(יד) ונ"כ מוספות בעירובין
יג. ואולי דג"כ נכסיה היה
כתוב על א"ל לפניו לא
מגלה.

גליון הש"ס

בתנ"י ב"ב ב"ב. ע"י
מנחת דף לז ע"ה מ"ה
כמו שנראה: ג"כ הא דלא
אפי"ן. ע"י מנחת דף לז
ע"י מ"ה ה"ה דלפ"ן:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פטור שהרי
הוא בבחי'ה: (ב) ד"ה
מורלה פס"ק י"ב ע"ן
ב"מ דף נ"א ע"ה:

מוסף תוספות

א. ערושין מקליפת
עצים ומבשלים אותו כדי
שהיה ע"ב. מוס' ה"ה:
ב. דהא דיו וכו' שנתנים
בו עציץ וקורטום לח הוא,
ובגמ' משמע דדיו וכו'
יבש ד"י. ח"י ח"י שבת ג.
ד"ה ש"ג. ג. גבי בתולה.
מו"ל ש"ג. ב. ד"ה ל.
ד. [ד"ל מק"י ד"ה. מוס'
שבת ג. ד"ה ל. א"כ
משמע שהוא שחור. מוס'
עירובין ג. ד"ה אה"ה.
ו. שטרונים אה"ה פ"ה.
מו"ל עירובין יג. ד"ה
קנקניוס. ו. מדלא אמר'
בה באנו להחליקת ר"ה
ורבנן [דאמרי] לקמן.
רש"י לקמן ב. ד"ה ה'ה
דלמ"ג. ח. (ו) ואפי"ן תמיני
לומר לדברנן קאמרי,
לומר תקשי לן. רש"י לקמן
כ. ד"ה ה'ה דלמ"ג. ו. וגיב
עדים שאין יודעים לחתום
מאחר שאין כותבין
בסיקרא אלא כשיחתובין
העדים עליו לא חשיב כתב
העדים תקון לראשון כיון
שלא נכתב אלא בשבילה.
מו"ל ה"ה. י. וסמג
קנין כתב ג"כ כתב פטור.
רש"י לקמן ב. ד"ה ה'ה
דלמ"ג.

פסקי ר"ד

לעשרה כולכם כתבו גט
לאשת חתום בי תרי
מיניהו ביומיה ואיך
מכאן ועד י' ימים
אחא לקמה דריב"ל אמר
כדאי הוא ר"ש להט"ק
עליו בשעת הדחק פי'
לשחרר שבטא וחתי"ל לא
הכשרי"ש של אשה ליתר
אבל מיכן ועד עשרה ימים
לא בהורא כר' יוחנן ס"ל
דאמר אפילו מכאן ועד
עשרה ימים והאי' יודע
שנים משום עדים וכולן
משום תנאי בהורא כר"ל
ס"ל ואפי"ן הלכה כר'.

כדאי הוא רבי שמעון. דמתניתין לאמר נכתב זיוס ונחתם צללה
כשר: לסמוך עליו בשעת הדחק. שהלך זה לדרכו או ניסמך ככר
בגט זה: סביבא ליה. רבצי ופסיע צן לוי: וכוון משום סנאי. ואין
כאן הקדמה דתנאי יניהו ואפילו ניהו וחסיע לרבנן כשר: בתנ"י על הענה
של זיוס. תלושה: וכוון לא א"ה הפרה.
בגמרא (י) מפרש טעמא: גב' סמא.
אורפמינ"ט: סקרא. לזכע אלוס
שקורין מינאי"ו: קומא. שרף האילן:
קרא דאושכפי. אדרמינ"ט: זמי
טריא. מי גשמים לשון מורי. מי טריא
מיס ששורים צו פרי שהוא ענין
לעפ"ס ג"מ צלע"ו: לזכר. ששור.
העופרת גשמים ויפשימים: נשחור.
פחמין: ונשיחור. חרתא דאושכפי:
על גבי סיקרא. שמי אומיות של
סיקרא והעציר עליהם דיו בשבת:
מוחק. ע"מ לכתוב שמי אומיות
בשבת ע"מ חוה מוחק התחומות
סיקרא וכתב העלויות דיו: פטור.
שהיי' הוא (א) שמתילה לא כתב
ולא מוחק: מוחק הוא. ולא כתב
שמתילה היה כתוב הגון מעתה:
מקלקל הוא. והיה ליה כמותק ע"מ
שלא לכתוב. ולמאן דמיחייב לא הוה
מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר:
כחז עליון כחז לענין שבת. דהא
אמרת לעיל חייב שמים: וכי מפני
שאנו מדמין. שאנו אומדים וסבירים
ואומדין מאומד לזכו להחמיר:
נעשה מעשה. להקל אפי' לענין
שבת א"ס צ"ה מעשה לדינו צומן בית
המקדש לא היימי סומך על דברי
לביא חולין לעזרה: מדמין. שושפ"י
כמו מדומים: מקריעין. מסרטיין:
והתני רבי חייה כחז כזכר כשר.
וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו
על גבי סיקרא דקאסריין לעיל:
לזכר. לשפ"ק נחמיה של אכר על
הקלף ומשמירו אינו: כחז: נמי
דלזכר. מיס ששרה שרה שחיקת
לזכר: זמי מילין. מיס ששרה שרה
עפ"ס שחוקים: הא דלפ"ה. הקלפים
מעובדים צעפ"ס רושמין עליהן
את העדים זמי מילין דלא הוה
כחז שהרי מראה הקלפים כמראה
הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין
על גבי (א) מילין ומתנית' דלא אפי"ן:
צרוק. רושמין להס צרוק: (ב) סוראה.
(ג) פסקר של ששורים. נגיטין.
משום עיגולה כדלקמן דלא
משכחי' סהדי נקיאי וצמוך כך
יפרש זה ל"ס או ימות ומזקק
ליכס: אכל נשאר שטרות.
יחזר אחר העדים נקיאים לחתום:
כותמיה

כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק
והאמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא
לאחר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא
בהדיא כרבי יוחנן סביבא ליה והאמר ר'
יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי
בהדיא כריש לקיש סביבא ליה: בתנ"י אבל
כותבים בדיו * בסם בסיקרא ובקומום
ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של * קיימא אין
כותבין לא במשקין ולא כמי פירות ולא
בכל דבר שאינו מתקיים * על הכל כותבין
* על העלה של זית ועל הקרן * של פרה
ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן
לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין
כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים
ולא על האוכלים * גב' * דיו דיותא סם
סמא סיקרא אמר רבה בר בר חנה סקראת
שמה קומום קומא קנקנתום אמר רבה בר
[בר חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי:
ובכל דבר שהוא מתקיים וכו': לאתויי מאי
לאתויי הא דתני ר' חנינא יכתבו כמי טריא
ואפצא כשר * תני ר' חייה יכתבו באבר
בשחור ובשיחור כשר איתמר המעביר דיו
על גבי סיקרא בשבת רבי יוחנן וריש
לקיש דאמרי תרווייהו יחייב שתיים אחת
משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג דיו
סיקרא על גבי סיקרא * פטור סיקרא ע"ג
דיו אמרי לה חייב ואמרי לה * פטור אמרי לה
חייב מוחק הוא אמרי לה פטור מקלקל
הוא בעא מיניה * ריש לקיש מו' יוחנן עדים
שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם
בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב
א"ל אינו כתב א"ל והלא לימדתנו רבינו
כתב עליון כתב לענין שבת א"ל * וכי
מפני שאנו מדמין נעשה מעשה איתמר
עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקריעין
להם נייר חלק * וממלאים את הקרעים דיו
ושמואל אמר באבר באבר סלקא דעתך
והתני רבי חייה יכתבו באבר בשחור
ובשיחור כשר לא קשיא * הא באברא הא
במיא דאברא רבי אבהו אמר כמי מילין
והתני רבי חנינא כתבו כמי טריא ואפצא
כשר * ל"ק הא דאפי"ן הא * דלא אפי"ן שאין
מי מילין ע"ג * מי מילין רב פפא אמר צרוק וכן
אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוק וה"מ
אורי ליה רב פפא עובדא דעובדא רב כהנא
תניא

בגיטין לאבל בשטרות לא דההוא עובדא

למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוה כתב ועוד *
לכח רבא אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוה כשר ואומר רבינו יצחק לקמן ודאי
שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ורבינו יצחק חשיב כתב
שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה רבינו יצחק חשיב כתב לרבי יהודה ורבינו יצחק חשיב כתב
רבי חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא זע"י לאוקמי כחשין ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת כחז משום
דמתניתין * משמע ליה דככל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת כחז משום
כרבנן לרבי אבהו בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' ככל ענין דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוה כתב ולידיה אמיל
נמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן כחז השני כלום: מוחק הוא. וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור
ולכתוב עליו זכרון ומקלקל לא הוה דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העלוונה רישומה ניכר טפי משא"ס היתה תחתונה לזכרה:
טעמא

ד"ן דיותא. אומר ר"מ דלוי שלנו *
מעפ"ס דההוא לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כחזו זמי
טריא ואפצא כשר משמע דלאו היינו דיו ללא תני חנינא
תני זמתי' ובסמוך דפריך חנינא דלמך זמי מילין מרבי
ועוד דלפ"ר תורה שפ"ן דיו כדאמרינן
צהזונה (שבת דף ק"ג): כתיבה שלא
דיו יגזו ואספר תורה קאי כדמשמע
בהקומן רבה (מנחות דף לא): והיכי
כתבין דיו של עפ"ס על קלף של
ספר תורה שהוא מעופף והא אין
מי מילין על גבי זמי מילין ע"ג
מדקדק ר"מ * מנא דלמרי' צפ"י
דנדה (דף ב). רבי אמי פלי קורטא
דדיותא וצדיק והיינו דיו שלנו שהוא
יבש ושיך לומר צו פלי קורטא והא
דלמך צפ"ק זמא מדליקין (שבת דף
כ"ג). כל השרפים פיסים לאו ושרף
קטף יפה מכולן הוה שרף לאו היינו
גומי דאין לתת גומי אלא זכרון
של עפ"ס אלא אומר ר"מ דשרף הוא
לחלומות קליפת העץ שעושים ממנו
דיו שלנו כמו * וז שרפה מניו דפ"ק
דנדה (דף ב): דהיינו לחלומות דמיס
שזאשה וצפ"י כל שעה (פסחים דף נ"ג).
ירק מר יש לו שרף וירק אין לו גומי
אלא לחלומות ומתוך כך אוסר ר"מ
לכתוב ספר תורה דיו של עפ"ס *
ומה שמשמע צפ"ק כל כתיב (שבת
דף קט"ו): דכל ספרים לא צעו דיו חזן
ממגילה פירשתי צפ"י כל כתיב *:
קנקנתום חרתא דאושכפי.
פי' צקונט' אדרמינ"ט

בגיטין לאבל בשטרות לא דההוא עובדא
למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוה כתב ועוד *
לכח רבא אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוה כשר ואומר רבינו יצחק לקמן ודאי
שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ורבינו יצחק חשיב כתב
שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה רבינו יצחק חשיב כתב לרבי יהודה ורבינו יצחק חשיב כתב
רבי חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא זע"י לאוקמי כחשין ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת כחז משום
דמתניתין * משמע ליה דככל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת כחז משום
כרבנן לרבי אבהו בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' ככל ענין דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוה כתב ולידיה אמיל
נמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן כחז השני כלום: מוחק הוא. וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור
ולכתוב עליו זכרון ומקלקל לא הוה דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העלוונה רישומה ניכר טפי משא"ס היתה תחתונה לזכרה:
טעמא

לענין רש"י

אורפמינ"ט. צבע צהוב.
מינאי"ו [ומינאי"ו] צבע
אדום (פשי מחתומת
השטרות).
אדרמינ"ט. צבע שחור.
גל"ש. עפ"ס בלוטום.
שושפ"י [שושפ"י צפ"י].
לחוד.

מוסף רש"י

כדאי הוא ר"ש לסמוך
עליו בשעת הדחק. אכל
שלא בשעת הדחק לא
(ברכות ט). סקרא. לזכע
אדום שזענין צו מריסין
(שבת דף ט). מגילה י. ח.
קומא. גומא. שרף אלן
(שבת דף ט). חרתא
דאושכפי. סס שזענין
דיו משמירו שחור (מגילה
א"י). כמי טריא. י
אומ"ס מין פרי ו"ש אומ"ס
מי גשמים. (שבת דף ט).
אפצא. מי אפ"ס גל"ש.
(ס"ב). באבר. צעפרת,
ומשמיר שהוא משפ"ק
עופרת על הקלף (שבת
דף ט). בשחור. פיסס
(ס"ב). ובשיחור.
אדרמינ"ט. (ס"ג). וכי
מפני שאנו מדמין.
נראה צעניט ומדומין א"ו
קן ולא שמענו מרבותינו
(לפ"ן ט). מקריעין להם
נייר חלק. מתקנין
ויושמינן כסבין על מינר ח'ה
שמות העדים ואלן העדים
וממלאין את הקרעים דיו.
(מעיל ט). דרב מגניד.
מכת מרדות. (יבמות נ"ב).

פסקי ר"ד (המשך)

באבר באבר ס"ד והתני ר'
ובשיחור כשר באבר בשחור
וכיחא כשר ל' ק' הא
באברא הא כמיא דאברא.
פי' המורה מקריעין להן
נייר חלק ומשטר' ואינו
נ"ל שהרי שריטת הסבין
דבר המתקיים הוא ולקמן
רבי למימר שאם חקק על

גבי טבלא (סקרא) כתב הוא ומה לי חקיקה מה לי שריטה גם לשרט ולחרוק מלמטה שריאה בולט מלמעלה אמרין לקמן
דהיא כתיבה והיכי כמשרינן בגט בענין זה ודברי שמואל שאמר באבר פי' לשפ"ק בחתיכה של אבר על הקלף ומשחיר
ואינו כתב ואינו נ"ל דכיון דהוא דבר המתקיים למה אינו כתב וכל סכרת המורה (הלכך) [בכאן משקין] שלא יקרא כתב
כ"א הוא כענין דיו שמסדר האותיות על הקלף אבל שריטת הסבין ורושם האבר לא יקרא כתב ולא הוא משום דקי' חקיקת
הטבלא ורושם הציץ ובעי לקמן למימר דהוה כתב וי"ל לפרש מקריעין להן נייר חלק לא שיהו נוגעין בנייר שהגט כתוב
בו אלא נייר אחד חלק שאין בו כלום מקריעין שם בסבין שמות העדים שנמצא בנייר שלם ושמות העדים הוא החלק
ואח"כ משכיבים אותו הנייר על הנייר שהגט כתוב בו ואומרים להדיעות מלאו אלה הקרעים דיו וישארו האותיות של
דיו על נייר הגט וכבי האי גונא כשר שלא נגעו אנתנו במקום החתימות העדים כלל והכי נמי מתבאר מדאמריני
חלק ושמואל נמי לא הכשיר אלא כמיא דאברא מפני שאינו דבר המתקיים והרי הוא כדיו בעלמא אבל באבר עצמו
לא שרבו המתקיים הוא וכדברי מצאתי שפי' בשניהם שם ר"ח וי"ל: ר' אבהו אומר כמי מילין. פי' ממיס שריטה בהן
עפ"ס כותשים והתני ר' חייא כתבו כמי טריא ועפצא כשר לא * הא דרפינן הא דלא עפינן שאין מי מילין על גבי
מילין רב פפא אמר ברוק. והני מילין בגיטין אבל בשאר שטרות לא הוה דעבדי עובדא כשאר שטרות נגדיה רב פפא